

Proste założenia zawiętego systemu ROP

Rozszerzona odpowiedzialność producenta to temat obszernie i gorąco dyskutowany w branży od wielu miesięcy. Co jakiś czas pojawiają się w obiegu koncepcje zyskujące akceptację szerszego lub węższego gremium, jednak dotąd nie udało się opracować modelu, który wywołałby entuzjazm u wszystkich uczestników rynku.

Wydaje się, że prawdziwa dyskusja jeszcze przed nami, bowiem Ministerstwo Klimatu swoją koncepcję ma przedstawić w połowie lipca bieżącego roku – i to dopiero rozwiązania zaproponowane przez resort staną się punktem odniesienia i przedmiotem, już zupełnie na serio, zajmowanych stanowisk.

Daleko idące cele

Wiele z tego, co w ostatnim czasie mówi się o rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP), ma swoje implikacje w rosnących kosztach odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych. Jeszcze do niedawna mechanizm ROP znany był wąskiej grupie ekspertów, a dziś staje się nośnym hasłem i wytrychem, prezentowanym jako rozwiązanie dla problemu rosnących kosztów zagospodarowania odpadów. Postrzeganie ROP jako panaceum na rosnące ceny jest nie tylko powszechne, ale też błędne i niebezpieczne.

Taki sposób myślenia powoduje bowiem, że z pola widzenia znika zarówno to, że rynek odpadów nie ogranicza się do odpadów komunalnych, jak i to, że potrzeba wprowadzenia rozszerzonej odpowiedzialności swoje prawdziwe źródło ma w celach środowiskowych.

Warto tu przypomnieć, że o ROP mówiło się już od dawna, tj. także wtedy, gdy stawka za odbiór i zagospodarowanie odpadów wynosiła 8 zł od mieszkańca, oraz to, że istotą mechanizmu jest to, aby wymuszał on wprowadzanie na rynek produktów (w tym opakowań) posiadających potencjał recyklingowy. Trzeba też pamiętać, że założeniem i celem ROP jest to, by był on realnym bodźcem do rozwoju branży przetwarzania i recyklingu odpadów. Jeżeli nie przestaniemy myśleć o ROP w sposób prymitywny, który sprowadza opłatę producenta jedynie do swoistej „dopłaty” do kosztów ponoszonych przez mieszkańca, to żaden z wielu, bardzo poważnych problemów nie zostanie rozwiązany. Pojmowanie ROP jako metody zredukowania opłat ponoszonych przez mieszkańca za gospodarowanie odpadami komunalnymi spowoduje (być może) doraźne uspokojenie nastrojów społecznych, ale nie zlikwiduje problemu rozwoju rynku recyklingu i w dłuższym okresie będzie powodować nawarstwienie problemów w zakresie gospodarki odpadami w Polsce. Takie splotycone rozumienie i podejście do problemu będzie też

utrudniało wypracowanie realnego i dającego długofalowe rezultaty rozwiązania.

Zanim więc podejmiemy jakiegokolwiek decyzje co do modelu ROP w Polsce, warto byłoby przywrócić prawdziwe myślenie i rozumienie tego mechanizmu oraz przypomnieć, że celem ROP nie jest obniżanie kosztów ponoszonych przez mieszkańca. Cele rozszerzonej odpowiedzialności producenta są bowiem dużo dalej idące, a zatrzymanie wzrostu kosztów odbioru i zagospodarowania odpadów powinno być postrzegane jako skutek mądrze wprowadzonego i dobrze działającego mechanizmu ROP.

Niezbędny wysiłek i praca analityczna

Rozszerzona odpowiedzialność producenta to system skomplikowany, dlatego oczekiwanie, że możliwe jest zamknięcie go w kilku slajdach, prostej grafice z wykresem lub schemacie niewymagającym większej analizy, jest mrzonką. Tego zrobić się po prostu nie da, a każdy, kto na serio chce włączyć się w prace nad budowaniem spójnej koncepcji, która ostatecznie zadziała, powinien przygotować się na wysiłek i analityczną pracę, bez której cała reszta nie ma żadnego sensu.

Nie znaczy to jednak, że skomplikowany system nie może opierać się na prostych założeniach. Wręcz przeciwnie, prostota ma tutaj znaczenie fundamentalne. Może zatem warto, póki czas, zrewidować funkcjonujące już na „giełdzie pomysłów” koncepcje i przyjąć założenia, które sensownie podzielą nie tylko zadania, ale również odpowiedzialność?

Założenia bazowe

1. Wprowadzający produkty opakowaniowe na rynek powinni finansować ich recykling, tzn. wносить opłaty za każdą tonę wprowadzonego opakowania, zapewniając realne pokrycie kosztów recyklingu. Uiszczenie ustalonych przez organ władzy publicznej kwot, których wysokość byłaby uzależniona od rodzaju opakowania, winno zwalniać wprowadzającego z odpowiedzialności za recykling, a odpowiedzialność ta winna spoczywać na podmiotach, do których trafią środki pochodzące z wpłat uiszczanych przez wprowadzających.

2. Dystrybucja środków finansowych przekazywanych przez wprowadzających powinna odbywać się do podmiotów gospodarujących odpadami, tj. zbierających, przetwarzających i recyklerów. Wartość dystrybuowanych środków finansowych powinna wynikać z ilości danej frakcji odpadów, jaka została zebrana, przetworzona i poddanej recyklingowi. Funkcję koordynatora w tym zakresie winien pełnić marszałek województwa albo wojewódzki inspektor ochrony środowiska, wspierany sprawnie działającą BDO.

3. Odpowiedzialność za recykling powinna spoczywać na podmiotach gospodarujących odpadami (zbierający, przetwarzający, recyklerzy), zaś rolę gminy winna być organizacja edukacji ekologicznej finansowanej ze środków pochodzących z wpłat wprowadzających. Gmina powinna być tym samym zwolniona z obowiązku osiągnięcia poziomów odzysku i recyklingu odpadów komunalnych, a obowiązek ten winien spoczywać na podmiotach zbierających i przetwarzających odpady oraz na recyklerach.

4. Regulator publiczny powinien ustalać nie minimalne, a jednakowe stawki opłat ponoszonych przez podmioty wprowadzające produkty na rynek – w taki sposób, by opłata była iloczynem określonej przez regulatora stawki oraz masy wprowadzonych, w danym przedziale czasowym, opakowań danej frakcji. Ustalając wysokość stawek, regulator winien tak je kalkulować, by najwyższe związane były z frakcjami nienadającymi się do recyklingu, a niższe z frakcjami o najwyższym potencjale recyklingowym.

5. Schemat organizacyjny systemu winien być skonstruowany tak, by wprowadzający przekazywał środki do NFOŚiGW. Fundusz przekazywałby środki do właściwych urzędów marszałkowskich lub wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska, zaś te dystrybuowałyby środki do podmiotów odpowiedzialnych za zbieranie, przetwarzanie i recykling odpadów.

6. Należy ustalić minimalne wymagania dla podmiotów zbierających i transportujących odpady oraz dla podmiotów sortujących i przygotowujących odpady dla recyklerów.

7. Należy wprowadzić monitoring oraz certyfikację recyklerów w zakresie prawidłowości i efektywności prowadzonych procesów recyklingu.

8. Podmioty zbierające i transportujące surowce oraz podmioty sortujące i przygotowujące odpady dla recyklerów powinny być certyfikowane i monitorowane w zakresie prawidłowości realizacji powierzonych zadań.

Fundamentem wymienionych założeń bazowych jest przeniesienie ciężaru odpowiedzialności za osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu z gmin na podmioty, które zbierają, przetwarzają i poddają recyklingowi odpady. Zdjęcie tej odpowiedzialności nie jest niczym nowym. Obecnie jej cedowanie odbywa się w ramach kontraktów zawieranych pomiędzy gminą a odbierającym lub odbierającym i zagospodarowującym odpady. Mechanizm ten, choć szeroko stosowany, budzi szereg wątpliwości z uwagi na całość kompetencji, jakie posiada gmina w zakresie budowania systemu gospodarowania odpadami na swoim terenie. Systemowa zmiana w tym zakresie dałaby transparentny i odpowiadający realiom podział odpowiedzialności. Wiemy doskonale, że koszty i efekty gospodarowania odpadami to wypadkowa bardzo wielu czynników, w tym tych o charakterze makroekonomicznym. W tym kontekście próba „zamykania systemu” na poziomie gminy jest karkołomna i skazana na niepowodzenie, a zmiana utartych ról i odpowiedzialności wydaje się jedyną drogą do tego, by skutki wprowadzenia ROP były odczuwalne i zgodne z oczekiwaniami zarówno samorządu, jak i podmiotów gospodarujących odpadami.

Agnieszka Fiuk

członek Rady Programowej Związku Pracodawców Gospodarki Odpadami

REKLAMA

PRZEDSIĘBIORCO!

Czy Twoja firma jest proekologiczna i społecznie odpowiedzialna?

WEŹ UDZIAŁ w konkursie EKODPOWIEDZIALNI W BIZNESIE

Tematyka edycji
Gospodarka Obiegu Zamkniętego

Na zgłoszenia czekamy do 30 września 2020 r.

X EDYCJA

eko odpowiedzialni

Organizatorzy:
ABRYS
ENERGIA RECYKLING

Więcej informacji na www.abrys.pl w zakładce "Konkursy"